

SOCIĀLĀ UN PILSONISKĀ MĀCĪBU JOMA

1 - 9

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti pamatizglītības standartā, beidzot 3., 6. un 9. klasi*

S.Li.1. Katrs cilvēks ir unikāls un vērtīgs		
Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.1.1. Nosauc savas emocijas, rakstura īpašības, vēlmes, vajadzības un stiprās puses. Nosauc vērtības, kuras pastāv ģimenē. Pazīstamās situācijās pauž emocijas sociāli pieņemamos veidos, patstāvīgi demonstrē situācijai atbilstošu uzvedību.	S.6.1.1. Paskaidro, kā paša domas un emocijas, arī augot un attīstoties, ietekmē uzvedību. Nosauc, kādas vērtības, tikumi un ieradumi ir paša rīcības pamatā. Pauž emocijas atbilstoši situācijai sociāli pieņemamā veidā. Nosauc savas intereses, stiprās puses un rakstura īpašības vai personības iezīmes, kuras vēl jāattīsta.	S.9.1.1. Skaidro gribas, rakstura, motivācijas, pozitīva pašvērtējuma, emociju, domu un uzvedības pārvaldīšanas lomu garīgajā un fiziskajā veselībā un savstarpējās attiecībās. Pieņemot lēmumus, apsver savas un citu cilvēku vajadzības, vēlmes un intereses. Patstāvīgi lieto stresa pārvaldīšanas paņēmienus un spēj atbalstīt citus.
S.3.1.2. Pauž savus uzskatus par sadzīves situācijām, ņemot vērā savas un citu cilvēku vajadzības un vēlmes.	S.6.1.2. Paskaidro dažādu vērtību, tikumu, ieradumu un sabiedrībā atzīto uzvedības normu ietekmi uz cilvēka uzvedību, uzklaua atšķirīgus viedokļus.	S.9.1.2. Uzklaua atšķirīgus viedokļus un argumentēti pamato savus uzskatus. Skaidro, ka dažādas vērtības var būt savstarpējā pretrunā. Savā uzvedībā ievēro vispārpieņemtās vērtības un sabiedrībā atzītās uzvedības normas.
S.3.1.3. Izmantojot vienkāršu situāciju piemērus, pamato, kāpēc cilvēka dzīvība, veselība un cieņa ir vērtība. Pazīstamās situācijās demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību.	S.6.1.3. Balstoties uz dažādiem informācijas avotiem un saviem novērojumiem, salīdzina cilvēku uzvedības normas, uzskatus un tikumus pagātnē un mūsdienās. Demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību.	S.9.1.3. Atpazīst un piedāvā risinājumus situācijās, kurās tiek apdraudēta cilvēku fiziskā un emocionālā drošība, diskutē par dzīvības vērtības morālajiem un ētiskajiem aspektiem. Demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību neviennozīmīgās situācijās.
S.3.1.4. Skaidro, kā zināšanas un jaunas prasmes palīdz cilvēkam sevi pilnveidot un piepildīt savas vēlmes un vajadzības ikdienā. Izvirza īstermiņa mērķus savu interešu attīstīšanai, jaunu zināšanu un prasmju apgūšanai. Ar skolotāja atbalstu plāno laiku mācībām un darbam.	S.6.1.4. Apkopo informāciju, lai izprastu nodarbošanās veidu mainību. Analizējot savas stiprās puses un attīstības jomas, prognozē sev nākotnē piemērotas darbības jomas. Izvirza sev īstermiņa mērķus, izmantojot gan savu, gan nozīmīgu citu cilvēku pieredzi. Patstāvīgi plāno laiku mācībām un darbam.	S.9.1.4. Izvēlas savām vajadzībām un interesēm atbilstošas aktivitātes un nosaka šo izvēļu ieguvumus un alternatīvās izmaksas. Skaidro, kas būtu jāveic īstermiņā, lai varētu virzīties uz ilgtermiņa mērķiem, arī tad, ja šie mērķi vēl ir neskaidri. Plāno savu izaugsmi saistībā ar mācībām un vaļaspriekiem, balstoties uz savu stipro pušu un grūtību jomu apzināšanos.
S.3.1.5. Ar piemēriem ilustrē savu piederību latviešu vai citai Latvijas kultūrai. No sava redzespunkta stāsta par Latvijas iedzīvotāju dzīvesveida pazīmēm.	S.6.1.5. Raksturo Latvijas sabiedrību un tās kultūras un vēsturisko mantojumu, balstoties uz savu pieredzi un iepazīstot vēstures avotus un plašsaziņas līdzekļos pieejamo informāciju.	S.9.1.5. Salīdzina dažādu cilvēku pieredzētos notikumus ar atbilstošā laika Latvijas, Baltijas reģiona un Eiropas notikumiem. Skaidro, kas veido nacionālo (piederība Latvijai) un Eiropas identitāti.
S.3.1.6. Veido stāstījumu par cilvēkiem, kuru rakstura īpašības, zināšanas un prasmes ir pašam nozīmīgas, pamato savu izvēli.	S.6.1.6. Iepazīst un izvērtē nozīmīgas Latvijas personības, lai izdarītu secinājumus par šo personu paveikto un īpašībām, kas nodrošinājušas panākumus.	S.9.1.6. Salīdzina vēsturiski nozīmīgas Latvijas un pasaules personības dažādos laikos, lai izdarītu secinājumus par šo personu paveikto un īpašībām, kas nodrošinājušas panākumus. Spriež, ka jebkuram indivīdam ar savu darbību ir un būs iespēja ietekmēt vēstures notikumus.

*Ministru kabineta noteikumi Nr. 747 par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem, Rīgā, 2018. gada 27. novembrī.

S.Li.2. Cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.2.1. Uzvedībā pauž iekšējību pret citiem cilvēkiem un cieņu pret dzīvās dabas daudzveidību. Ievēro un izprot cilvēku un viņa vajadzību dažādību. Apsver savas rīcības ietekmi uz apkārtējiem, apkārtējo vidi un dabu. Sadarbojas viendabīgās grupās, lai sasniegtu kopīgu rezultātu, ievērojot grupas noteikumus un atpazīstot noteikumu pārkāpumus.	S.6.2.1. Izrāda iniciatīvu līdzdarboties ģimenē, vienaudžu vidē dažādos kontekstos. Pamato savu ieguldījumu un atbildību dažādās situācijās, ieskaitot problēmsituācijas. Veido un uztur savstarpēji apmierinošas attiecības ar citiem cilvēkiem, arī līdzgaitniekiem ar dažādām speciālām vajadzībām. Pamato, kāpēc pašam un citiem šādas attiecības ir svarīgas.	S.9.2.1. Salīdzina cilvēku rīcības morālos un tiesiskos aspektus atbilstoši taisnīguma, godīguma, atbildības un brīvprātības kritērijiem dažādās kultūrās un sabiedrībās. Veido un uztur cieņpilnas attiecības ar dažādiem cilvēkiem. Pieņemot lēmumus, respektē citu vajadzības, intereses un vērtības.
S.3.2.2. Raksturo tuvākajā kopienā pārstāvētas sociālās grupas, izmantojot dažādus skolotāja piedāvātus informācijas avotus.	S.6.2.2. Analizējot dažādus informācijas avotus, saskata kopīgās un atšķirīgās iezīmes, mērķus, izvirzītos ideālus, intereses un darbības piemērus, lai secinātu, kādu ietekmi uz sabiedrību vēsturiski ir radījuši un rada dažādu grupu darbība.	S.9.2.2. Secina, kādas vērtības, mērķi un intereses ir dažādām sociālajām grupām, lai atpazītu savas sociālās lomas vietējā kopienā un veicinātu sociāli atbildīgu un konstruktīvu sadarbību, balstoties uz visiem nozīmīgām vērtībām.
S.3.2.3. Atšķir labvēlīgas un nelabvēlīgas attiecības ar cilvēkiem (bērniem un pieaugušajiem). Skaidro, kā būtu jārikojas nedrošās situācijās, kad tiek apdraudēts pats vai apkārtējie.	S.6.2.3. Atpazīst konfliktu cēloņus un izmanto dažādus konfliktu risināšanas paņēmienus. Skaidro morālo vērtību un tikumu nozīmīgumu labu attiecību un labas savstarpējās sadarbības veidošanā un uzturēšanā. Atbilstoši pauž savas emocijas, uzskatus un uzvedību arī pretrunīgās situācijās.	S.9.2.3. Skaidro, kā cilvēku līdztiesības un vienlīdzības principu ievērošana veicina cilvēku savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu. Balstoties uz pieredzi un novērojumiem, piedāvā uzvedības principus, kas palīdz mazināt nevienlīdzību, emocionālo un fizisko vardarbību, kā arī draudus un konfliktus. Skaidro radikalizācijas draudu esību, atpazīst radikalizācijas pazīmes vienaudžu vai citu cilvēku uzvedībā.
S.3.2.4. Attiecībās ģimenē, ar draugiem un vienaudžiem pamatoti aizstāv savu viedokli un spēj pieņemt atšķirīgu viedokli.	S.6.2.4. Ģimenē, attiecībās ar draugiem un vienaudžiem vērtē savstarpējo attiecību emocionālos, lietīškos un morālos aspektus, lai īsi raksturotu labvēlīgu attiecību pazīmes un novērtētu savas attiecības ar citiem cilvēkiem pēc šīm pazīmēm.	S.9.2.4. Pamato viedokli par ģimenes un laulības nozīmīgumu sabiedrības ilgtspējai, izvērtē laulības priekšrocības, salīdzinot ar neregistrētām attiecībām.
S.3.2.5. Balstoties savā pieredzē, skaidro, kādi lēmumi ir paša indivīda ziņā un kādi prasa kopīgu līdzdalību. Piedalās lēmumu pieņemšanā. Spriež par iesaistīšanās un līdzdalības nozīmi un nepieciešamību.	S.6.2.5. Izzina iespējas un motīvus piedalīties sabiedrības dzīvē, lēmumu pieņemšanā un izvēļu izdarīšanā. Gūst daudzveidīgu, kolektīvu nozīmīgu lēmumu pieņemšanas pieredzi klasē un skolā. Izmantojot dažādus informācijas avotus, secina par sociālās līdzdalības nozīmi un nepieciešamību.	S.9.2.5. Sadarbojoties grupā, gūst pilsoniskās un politiskās līdzdalības pieredzi, iesaistoties vietējai kopienai nozīmīgu jautājumu risināšanā vai lēmumu pieņemšanā. Spriež par dažādiem līdzdalības veidiem, to piedāvātajām iespējām un to, kurš no veidiem visefektīvāk ļauj ietekmēt lēmumu pieņemšanu un vajadzību apmierināšanu sabiedrībā un kurš ir visefektīvākais veids, lai līdzdarbotos sabiedriski nozīmīgos procesos.
S.3.2.6. Skaidro savstarpējā atbalsta nepieciešamību un izpausmes sabiedrībā un piedalās tā nodrošināšanā.	S.6.2.6. Analizē piemērus par sociālās palīdzības (apgādības, jo īpaši labdarības) izpausmēm sabiedrībā mūsdienās un vēsturē, lai izmantotu pieredzi savu ierosmju izvirzīšanā un īstenošanā.	S.9.2.6. Veido rīcības plānu un īsteno sabiedriskas aktivitātes savā dzīvesvietā vai reģionā, kas ir vērstas uz kopīgā sabiedriskā labuma īstenošanu, lai pievērstu plašākas auditorijas uzmanību sabiedrībā aktuāliem jautājumiem, piemēram, sabiedriskā drošība un veselība.

S.Li.3. Mūsdienu sabiedrības pašorganizācijas forma ir demokrātiska valsts.

Demokrātiskas valstis savstarpējo attiecību regulēšanai veido starpvalstu organizācijas

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.3.1. Izsaka savas domas, kāpēc sabiedrības pastāvēšanai vajag noteikumus, un apspriež iespējas tos pilnveidot. Nosauc un ievēro noteikumus.	S.6.3.1. Izvirza idejas, kāpēc likumi rada gan iespējas, gan ierobežojumus, tomēr veicina cilvēku labklājību. Skaidro, ka cilvēki vienojas veidot dažādas institūcijas, lai nodrošinātu cilvēku un organizāciju (sabiedrības locekļu) attiecību regulēšanu. Stāsta, ka valsts institūcijas izdod cilvēku un organizāciju darbību regulējošus normatīvos aktus, un rūpējas, lai tos ievērotu.	S.9.3.1. Pauž viedokli, kāpēc mūsdienu sabiedrībā nepieciešama demokrātiska valsts. Analizē valsts pamatlikumu (Satversmi) un skaidro likumdošanas varas, izpildvaras, tiesu varas un plašsaziņas līdzekļu ("ceturtās varas") lomu un funkcijas mūsdienu demokrātiskā sabiedrībā. Izsaka savas domas par pilsonisko un nevalstisko iniciatīvu leģitīmajām iespējām un to lomu demokrātiskā sabiedrībā.
S.3.3.2. Ikdienas dzīves situācijās atšķir grupas locekļu tiesības un pienākumus. Vienoas, ko drīkst un ko nedrīkst darīt, lai veidotu drošu vidi sev un citiem.	S.6.3.2. Izzina Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktās bērnu tiesības un pienākumus, lai izvērtētu to izpaušmes dzīvē. Veido priekšlikumu plānu, kuras bērnu tiesības un kuras pienākumus vajadzētu vairāk izmantot un ievērot.	S.9.3.2. Skaidro normatīvo aktu hierarhiju. Pamato viedokli par cilvēktiesību fundamentālo lomu mūsdienu tiesiskuma izpratnē. Atbilstoši noteiktiem kritērijiem atpazīst vardarbīgās ideoloģijas un skaidro to neatbilstību spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, cilvēktiesību un vispārējām demokrātiskas sabiedrības normām. Atpazīst cilvēktiesību pārkāpumus, lai sekmētu to novēršanu ikdienā.
S.3.3.3. Skaidro, kāpēc ir jāiegūst tiesības, lai lietu citu personu veidotu saturu. Veidojot dokumentu, atsaucas uz izmantotajiem informācijas avotiem.	S.6.3.3. Salīdzina dažādus programmatūras licenču tipus, skaidrojot jēdzienus "autortiesības" un "intelektuālais īpašums", to nozīmi un ievērošanu, radot savus risinājumus. Veidojot dokumentus, kuros izmantota citos resursos atrastā informācija, norāda tās avotu.	S.9.3.3. Ievēro intelektuālā īpašuma un personas datu aizsardzības noteikumus un izvērtē šo noteikumu neievērošanas sekas. Veidojot dokumentus, kuros ir citēta vai apkopota citos resursos atrastā informācija, veido korektas atsauces uz tās avotu.

S.Li.3. Mūsdienu sabiedrības pašorganizācijas forma ir demokrātiska valsts.

Demokrātiskas valstis savstarpējo attiecību regulēšanai veido starpvalstu organizācijas

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.3.4. Stāsta par skolas pašpārvaldes vadību, skaidro, kāpēc vajadzīgas amatpersonas.	S.6.3.4. Iepazīstot skolas un vietējās pašvaldības pārvaldi, nosaka pārvaldes institūciju funkcijas un savas iespējas sadarboties ar tām.	S.9.3.4. Salīdzina valsts pārvaldes struktūru Latvijā un citās valstīs dažādos vēstures periodos, lai izvērtētu daudzveidīgas varas un valsts pārvaldes formas. Skaidro dažādu politisko režīmu darbību un to ietekmi uz indivīdu un sabiedrību. Izprot demokrātiskas sabiedrības un valsts vērtības un demokrātiskus valsts pārvaldes principus. Pamato savu viedokli par ārējiem un iekšējiem faktoriem, kas var apdraudēt vai vājināt demokrātisku valsti.
S.3.3.5. Atpazīst Latvijas valsts simbolus un ievēro ar tiem saistītos rituālus, apzinoties savu piederību Latvijas valstij. Stāsta par to, kas ir patriotisms un kā tas var izpausties.	S.6.3.5. Izmantojot Latvijas iedzīvotāju vēsturiskajā pieredzē balstītus faktus, veido argumentus par neatkarīgas Latvijas valsts nepieciešamību. Skaidro patriotisma nozīmīgumu.	S.9.3.5. Izvērtē politiskus veidojumus Latvijas teritorijā dažādos vēstures periodos un to mantojuma nozīmi Latvijas valstiskuma tapšanā. Skaidro Latvijas valstiskuma idejas attīstību un valsts izveidošanos. Pauž viedokli par pilsonību, pilsoņu tiesībām un pienākumiem, to aktualitāti.
S.3.3.6. Izvērtējot dažādas ikdienišķas situācijas, izsaka domas, kāpēc cilvēkiem ir svarīgi lepoties ar savu valsti.	S.6.3.6. Stāsta par Latvijas kaimiņvalstīm un Eiropas Savienības valstīm. Pamato, kādēļ valstīm ir jāuztur labas attiecības ar citām valstīm. Skaidro, kāpēc valsts ir aizsargājama.	S.9.3.6. Skaidro, kādas var būt lojalitātes un patriotisma izpausmes mūsdienu (Latvijas) sabiedrībā. Spriež par pilsoņa pamatpienākumiem pret valsti, to skaitā aizstāvēt valsti, skaidro NBS lomu un uzdevumus. Pamato viedokli par ieguvumiem un izaicinājumiem, veidojot starpvalstu attiecības, globālā, starptautiskā vidē, Eiropas Savienībā un tādās starptautiskās organizācijās kā ANO un NATO.

S.Li.4. Uzņēmējspēju attīstīšana sekmē sabiedrībā izmantojamo resursu apvienošanu kopējam un individuālajam labumam

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
<p>S.3.4.1. Skaidro, kā jaunas prasmes, zināšanas un uzņēmība palīdz sasniegt mērķus un īstenot savas intereses un iespējas darba tirgū.</p>	<p>S.6.4.1. Izmantojot skolotāja dotos piemērus, plāno savu darbību ilglaicīgu mērķu sasniegšanai. Spriež, kā cilvēku spējas un zināšanas rada pievienoto vērtību. Prognozē, kā izglītība var ietekmēt dzīves labklājību nākotnē.</p>	<p>S.9.4.1. Izmantojot dažādus informācijas avotus, izvērtē iegūtās izglītības (līmeņa) nozīmi dažādās sabiedrībās. Skaidro darba ražīguma ietekmi uz ekonomisko situāciju un indivīda un sabiedrības labklājību.</p> <p>Analizē faktoros, kas ietekmē iedzīvotāju skaita izmaiņas un darbaspēka pietiekamību nākotnē. Skaidro, kā rodas bezdarbs un kāda ir tā ietekme individuālā un valsts līmenī.</p>
<p>S.3.4.2. Salīdzina uzņēmumus savā novadā un pilsētā, meklē informāciju par veiksmīgiem sava novada uzņēmumiem un stāsta par tiem.</p>	<p>S.6.4.2. Analizējot pašvaldības publiski pieejamo informāciju, noskaidro, kādi uzņēmumi un kādās darbības jomās ir izplatīti vietējā pašvaldībā, un izvirza savus pieņēmumus, kāpēc tieši šīs jomas ir pārstāvētas.</p> <p>Analizē, kā darba dalīšana un darbības jomas ietekmē produktu un pakalpojumu radīšanu. Stāsta, kā specializācija izpaužas tuvākajā apkārtnē.</p>	<p>S.9.4.2. Balstoties uz konkrētiem piemēriem, analizē uzņēmēja lomu resursu organizēšanā, lai radītu jaunu preci vai pakalpojumu, analizē dažādas uzņēmējdarbības formas un to priekšrocības.</p> <p>Analizē reģiona vai valsts konkurētspējas priekšrocības noteiktu nozaru attīstībā un produktu ražošanā, skaidro, kā valstu līmenī specializācija veicina labklājības līmeņa pieaugumu. Vērtē starptautiskās tirdzniecības lomu mūsdienās.</p>
<p>S.3.4.3. Gūst pieredzi, piedaloties vietējas nozīmes uzņēmējdarbības pasākumos, veic aprēķinus par ienākumiem, izdevumiem un peļņu.</p>	<p>S.6.4.3. Gūst pieredzi, piedaloties vietējas nozīmes uzņēmējdarbības pasākumos un izstrādājot biznesa idejas. Analizē radīto produktu pieprasījuma un piedāvājuma situāciju tirgū, skaidro, kā veidojas cena. Secina par uzņēmumu konkurētspēju, nosaka uzņēmuma radītā produkta pievienoto vērtību.</p>	<p>S.9.4.3. Vietējas nozīmes uzņēmējdarbības pasākumos gūst praktisku uzņēmējdarbības pieredzi, analizē sava mācību uzņēmuma darbību, nosakot tā peļņu, ražīgumu, kā arī izstrādā priekšlikumus uzņēmuma konkurētspējas uzlabošanai. Analizē cenu veidojošos faktoros.</p> <p>Skaidro un salīdzina, kā notiek resursu sadale un kā darbojas tirgus mehānisms dažādās ekonomiskajās sistēmās. Analizē vēsturiskās saimniekošanas formas un tehnoloģiju pilnveides ietekmi uz sabiedrības attīstību.</p>

S.Li.5. Cilvēki apzinās alternatīvas, plānojot pieejamo resursu izlietojumu

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.5.1. Skaidro, ka, savietojot vajadzības ar pieejamiem resursiem, cilvēki izdara izvēles. Ar skolotāja palīdzību sastāda budžetu, pamato savu izvēli apdomīgam naudas izlietojumam. Spriež par izdarīto izvēļu sekām.	S.6.5.1. Izmantojot dažādus informācijas avotus, modelē iespējamus situāciju scenārijus, kas saistīti ar dažādām vajadzībām un resursu ierobežotību. Skaidro cilvēkiem pieejamo resursu izlietojumu noteiktā laikposmā, secina un plāno resursu sadalījumu, lai īstenotu vajadzības.	S.9.5.1. Argumentē, kādēļ ierobežoto resursu dēļ vajadzību apmierināšanai izvēles jāveic ne tikai māsaimniecībām, bet arī uzņēmējam un valstij gan lokālā, gan globālā mērogā. Pamato savu viedokli par intelektuālā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu.
S.3.5.2. Vērtē situācijas, kurās tiek iegūta un tērēta nauda, un to, kā nauda palīdz situācijā, kad pārdevējam vajag pārdot saražoto un pircējam nopirkt nepieciešamo preci.	S.6.5.2. Vērtē savu patēriņu, pieņem lēmumu un rīkojas kā atbildīgs patērētājs. Izmantojot dažādus avotus, novērtē noteiktas sabiedrības grupas budžetu un to, kādas funkcijas veic nauda. Salīdzina dažādus norēķinu veidus dažādos laikos, secina, kādas ir katra norēķinu veida priekšrocības un trūkumi pagātnē un mūsdienās.	S.9.5.2. Analizē valsts budžeta veidošanas pamatprincipus Latvijā. Spriež, kādi nodokļi veido valsts budžetu, un pamato nepieciešamību tos maksāt. Raksturo kopējo ienākumu veidošanos tautsaimniecībā, diskutē, kādi faktori nodrošina virzību uz augstākas pievienotās vērtības produktu radīšanu. Skaidro inflācijas ietekmi un centrālo banku darbību, īstenojot monetāro politiku Latvijā un eirosistēmā.
S.3.5.3. Izstrādā un praktiski īsteno ideju, kā iespējams atkārtoti izmantot dažādas lietas. Balstoties uz savu pieredzi, citiem skaidro resursu taupīšanas nozīmi un nepieciešamību.	S.6.5.3. Piedāvā priekšlikumus, kā sabiedrībā mainīt paradumus, lai taupītu pieejamos resursus tuvākajā kopienā un valstī. Izmantojot dažādus informācijas avotus, izdara secinājumus un pamato resursu taupīšanas nozīmi un nepieciešamību.	S.9.5.3. Vērtē cilvēku saimnieciskās un politiskās darbības radītās sekas vidē lokālā un globālā mērogā, veido argumentētus ieteikumus ilgtspējīgai attīstībai.
S.3.5.4. Saviem vārdiem pastāsta par aizņemšanās un aizdošanas būtību, izmantojot skolotāja piedāvātās situācijas.	S.6.5.4. Izmantojot skolotāja dotos piemērus, vērtē banku sniegtos pakalpojumus, uzdevumus un nozīmi sabiedrībā. Spriež par vajadzību veidot uzkrājumus nākotnei.	S.9.5.4. Pieņem atbildīgus lēmumus, izvērtējot dažādu finanšu institūciju piedāvāto pakalpojumu izdevīgumu. Analizē sakarības starp nepieciešamajiem finanšu resursiem un iedzīvotāju vajadzībām un vērtībām, kas nosaka noguldījumu un aizņēmumu iespējamību.

S.Li.6. Apzinoties un iepazīstot kultūru daudzveidību un globalizācijas procesus, izprotot dažādu kultūru atšķirības un konfliktus, rodas cieņa starpkultūru komunikācijā

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.6.1. Atpazīst un stāsta par tuvākajā kopienā pārstāvēto kultūru raksturīgākajām tradīcijām, svētkiem un simboliem. Radoši darbojoties, veido apkopojumu par tiem.	S.6.6.1. Raksturo Latvijas kultūras savdabību, iekšējo daudzveidību un saikni ar Eiropas un pasaules kultūru. Analizē nozīmīgākās tautas tradīcijas kā vērtību izpausmes formu.	S.9.6.1. Analizē Latvijas kultūrvides vēsturisko veidošanos un īpatnības, izvērtē un piedāvā rīcības modeļus, lai veicinātu iekļaujošas sabiedrības veidošanos. Analizē reliģiskos priekšstatus dažādos vēstures laikmetos, nosaka līdzīgo un atšķirīgo. Spriež par reliģiju vietu un nozīmi sabiedrības dzīvē, skaidro kristietības lomu Latvijas kultūrā. Spriež par eksistenciāliem jautājumiem un kristīgām ētiskām vērtībām pagātnē un mūsdienās.
S.3.6.2. Vērtē savu rīcību attiecībā ar dažādu kultūras grupu pārstāvjiem.	S.6.6.2. Skaidro stereotipu un aizspriedumu būtību un apzinās to ietekmi uz cilvēku savstarpējām attiecībām, piedāvā rīcības iespējas to negatīvās ietekmes mazināšanai.	S.9.6.2. Gūst daudzveidīgu pieredzi iedziļināties un diskutēt par dažādiem pretrunīgiem sabiedriskiem, politiskiem un vēstures jautājumiem, ievērojot pieklājību, toleranci un pašcieņu, veidojot izpratni par cilvēcīgu un taisnīgu.
S.3.6.3. Atpazīst vēsturiskos kultūras izmaiņu piemērus savā apkārtnē.	S.6.6.3. Analizē Latvijai nozīmīgu kultūras parādību vēsturisko izcelsmi un pamato nepieciešamību tās saglabāt, vērtē izcilu kultūras un zinātnes personību lomu to attīstībā.	S.9.6.3. Nosaka kultūras liecību piederību noteiktām sabiedrībām un vēsturiskiem laikmetiem, vērtē dažādus faktorus, kas ietekmē vēsturisko kultūras attīstību.
S.3.6.4. Atpazīst tradīcijas, kas ir ienākušas Latvijā no citām kultūrām, lai secinātu, kā mijiedarbojas dažādas kultūras.	S.6.6.4. Analizējot dažādus informācijas avotus, skaidro, kāpēc Latvijā ir izveidojusies etniskā, lingvistiskā un reliģiskā daudzveidība. Atrod un raksturo šīs daudzveidības ietekmi uz mūsdienu sabiedrību.	S.9.6.4. Izmantojot daudzveidīgus informācijas avotus, izvērtē Latvijas, Eiropas un pasaules dažādu laiku sabiedrību kultūras, to mainību, pēctecību un zinātnes galvenos sasniegumus, lai secinātu par to nozīmi cilvēces attīstībā, saskatītu to piemērus saglabātajā kultūras mantojumā un atpazītu katra laikmeta kultūrai raksturīgās liecības, piemēram, zīmes un simbolus. Gūst starpkultūru mijiedarbības pieredzi, lai skaidrotu dažādu kultūras atšķirību cēloņus un izpausmes.
S.3.6.5. Apmeklē skolas un pašvaldības kultūras pasākumus un valsts svētku svinību norises un līdzdarbojas tajās, atpazīst sava novada/pilsētas nozīmīgākos kultūrvēsturiskos objektus.	S.6.6.5. Līdzdarbojas skolas, pašvaldības kultūras pasākumos un valsts svētku svinību norisēs. Piedalās un īsteno dažādas aktivitātes, lai iepazītu, popularizētu un aizsargātu sava novada/pilsētas un Latvijas kultūras un vēsturiskās vērtības.	S.9.6.5. Dažādos veidos iesaistās skolas, pašvaldības kultūras pasākumos un valsts svētku svinību norisēs. Gan reālā, gan digitālā vidē ierosina un pamato kultūras pasākumu idejas, līdzdarbojas to īstenošanā, aicina piedalīties citus.

S.Li.7. Laika gaitā sabiedrība daudzveidīgu cēloņu ietekmē piedzīvo pārmaiņas

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.7.1. Secīgi sakārto ģimenes notikumus, lai saskatītu, kādas pārmaiņas laikā gaitā ir notikušas.	S.6.7.1. Hronoloģiskā secībā kārto nozīmīgākos sava novada un Latvijas vēstures notikumus, lai secinātu, ka viens notikums ietekmē citu notikumu norisi (cēloņsakarības). Salīdzina dažādas pārmaiņas sabiedrībā un tehnoloģijās, lai secinātu, kādas līdzības un atšķirības ir novērojamas sabiedrībā pagātnē un mūsdienās.	S.9.7.1. Skaidro tuvākajā apkaimē laika gaitā notikušās pārmaiņas, lai secinātu, ka ikkatra indivīda piedzīvotie notikumi pagātnē ir saistīti ar notikumiem Latvijā un pasaulē. Analizē pārmaiņas ietekmējošus faktorus. Saskata, atklāj un analizē cēloņsakarības vēstures procesos un izmanto tās sabiedrisko procesu skaidrošanai.
S.3.7.2. Saskaņā ar paraugu veido vēsturisko liecību aprakstu.	S.6.7.2. Izmanto muzejus un savā apkārtnē atrodamos vēstures avotus, lai veidotu savu vēsturisko vēstījumu, pamato, kāpēc šīs pagātnes liecības jā saglabā.	S.9.7.2. Veido savas un vērtē citu, to skaitā vēsturnieku un sadzīvē izplatītās vēsturiskās rekonstrukcijas, pamatojoties uz faktiem un atklājot atšķirīgo viedokļu cēloņus.
S.3.7.3. Atpazīst piemērus savā personiskajā un citu cilvēku pieredzē, kas apliecina laika pastāvēšanu (gadalaiku maiņa, cilvēka mūžs).	S.6.7.3. Skaidro, kā dažādi faktori – norises ekonomikā, sabiedrības pārvaldīšanas veids, dominējošās vērtības, dabas apstākļi – ietekmē pārmaiņu norisi sabiedrībā, lai secinātu, ka pārmaiņām ir daudzveidīgi cēloņi un sekas.	S.9.7.3. Raksturo iedzīvotāju izvietojuma izmaiņas pasaulē un Latvijā, analizējot teritorijas apdzīvotību un apdzīvojumu ietekmējošos faktorus.

S.Li.8. Informācijas avoti, kas atspoguļo norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir izvērtējami kritiski

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
S.3.8.1. Raksturo dažādu plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas izmantošanas iespējas, atrod un atlasa faktus.	S.6.8.1. Kritiski izvērtē un izmanto dažādu plašsaziņas līdzekļu un vēstures avotu sniegto informāciju. Salīdzina dažādos informācijas avotos atrodamos faktus, meklē līdzības un atšķirības.	S.9.8.1. Analizē un skaidro plašsaziņas līdzekļu iespējas atspoguļot un ietekmēt cilvēku politiskos, sabiedriskos, estētiskos priekšstatus un uzskatus, manipulēt ar personisko un kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām.
S.3.8.2. Izvērtējot dažādu informāciju un vēstījumus, atpazīst un grupē faktus un viedokļus.	S.6.8.2. Salīdzina dažādos plašsaziņas līdzekļos izmantoto argumentāciju, lai noteiktu tajos pausto viedokļu pamatotību, izprot atšķirību starp realitāti un tās atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos.	S.9.8.2. No dažādiem informācijas avotiem, to skaitā plašsaziņas līdzekļiem, iegūst un analizē viedokļus par vietējiem un globāliem procesiem, lai veidotu argumentētus spriedumus par sabiedriskiem procesiem pagātnē un mūsdienās.
S.3.8.3. Atpazīst sev noderīgu un nozīmīgu informāciju un pieredzi vēstures stāstos un rekonstrukcijās.	S.6.8.3. Atpazīst un vērtē dažādas ikdienišķas situācijas, kuru skaidrošanai tiek izmantoti sabiedrības vēsturiskajā pieredzē balstīti argumenti.	S.9.8.3. Izvērtē, kādu informāciju (ticamu, apšaubāmu) iespējams iegūt no dažādiem vēstures avotiem, lai to izmantotu argumentācijā. Skaidro, kādi faktori ietekmē vēstures avotu ticamību. Nosaka avotu ticamību, izmantojot piedāvātos kritērijus. Analizē dažādu sabiedrības grupu izteiktos vēstures norišu vērtējumus un pārmaiņas sabiedrības grupu vēsturiskajā atmiņā, meklējot vērtējumos un vēsturiskajā atmiņā kopīgo un izprotot atšķirību cēloņus.
	S.6.8.4. Izmantojot dažādus avotus un vēstījumus, meklē piemērus, kā organizācijas un cilvēki veido savu digitālo identitāti, lai secinātu, kādu informāciju tā ietver. Atbildīgi lieto sociālos medijus.	S.9.8.4. Izmantojot dažādus avotus, savu un citu pieredzi, secina, kādi ir pārdomāti digitālās identitātes kritēriji, atbildīgi un apzināti veido savu digitālo identitāti.